GENEZA I WIEK OSADÓW DOLINY CZARNEJ STASZOWSKIEJ W REJONIE RYTWIAN (NIECKA POŁANIECKA)

Artur ZIELIŃSKI[1], Tomasz KALICKI[1], Dariusz WIECZOREK[2], Ireneusz OLSZAK[3], Marcin FRĄCZEK[1], Libor PETR[4]

[1] Instytut Geografii UJK w Kielcach, ul. Świętokrzyska 15, 25-406 Kielce
e-mail: artur.zielinski.kielce@gmail.com, tomaszkalicki@ymail.com, marcinfraczek1987@gmail.com
[2] Świętokrzyskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk Geologicznych, Zgoda 21, 25-953 Kielce
e-mail: dariusz.a.wieczorek@gmail.com
[3] e-mail: i.olszak@poczta.fm
[4] Zakład Botaniki i Zoologii Wydziału Nauk Przyrodniczych Uniwersytetu Masaryka, Kotlářská 267/2, 611 37 Brno, Republika Czeska
e-mail: petr.libor@gmail.com

Obszar badań zlokalizowany jest w północnej części Niecki Połanieckiej stanowiącej wschodni subregion Niecki Nidziańskiej. Czarna Staszowska jest główną rzeką odwadniającą ten teren. Jej dolina w górnym i środkowym odcinku uwarunkowana jest strukturalnie i nie jest zbyt szeroka. Zaś poniżej Staszowa przybiera rozszerzony, kotlinowaty kształt, który być może jest uwarunkowany tektoniką i litologią utworów podłoża. Na południe od Staszowa, w podłożu zalegają sarmackie iły krakowieckie. Są one przykryte utworami czwartorzędowymi o niewielkiej miąższości. Stanowią je piaszczysto-żwirowe serie preglacjalne, utwory lodowcowe i rezydua kompleksu południowopolskiego, utwory piaszczyste i lessopodobne kompleksów środkowo i północnopolskiego oraz piaski rzeczne i torfy holocenu (Makowska 1976).

W dolinie Czarnej na linii Tuklęcz - Kłoda rozpoznano utwory organogeniczne i mineralne.

Pierwsze stanowisko zwane Świńska Krzywda (ŚK) jest położone około 1,1 km od Czarnej, obejmuje utwory pozakorytowe (mułki, iły) i torfy o miąższości 1,63 m, zalegające na serii piaszczystej (do 2,7 m). Torfy charakteryzują się zróżnicowanym pH od 5,06 na głębokości 10 cm do 7 pH na głębokości 130 cm. Zaś zawartość części organicznych mieściła się w przedziale od 35% na głębokości 30 cm do 80-85% na głębokości 90 cm. Datowanie radiowęglowe wykazało ich wiek na około 8000 lat BP - na głębokości 130-135 cm i na około 2000 lat BP - na głębokości 40-45 cm. Prowadzone są także ekspertyzowe badania palinologiczne utworów organicznych (L. Petr).

Drugie stanowisko Kłoda (K) jest położone w skarpie koryta Czarnej, obejmuje mady piaszczyste i piaski korytowe, o łącznej miąższości około 2,2 m, zalegające na iłach krakowieckich. Badania granulometryczne mad wskazują ich zróżnicowanie, które jest typowe dla osadów równiny zalewowej. W osadach tych wyraźnie zapisały się trzy cykle zalewowe.

W profilu (K) utwory są wieku holoceńskiego: 1,2 ± 0,2 ka B.P (KIE-865) na głębokości 53 cm oraz 1,3 ± 0,2 ka B.P (KIE-866) na głębokości 150 cm.